

7790.

1717.3a
Q. D. B. V.

IX 20
M

DISSERTATIO PVBLICA
DE
IVRE WILDFANGIATVS
SERENISSIMO ELE-
CTORI PALATINO
PROPRIO (5 1/2)

SVB MODERAMINE
HENRICI HILDEBRANDI, JCTI,
SERENISSIMI DVC. PALAT. SOLISBAC.
NEC NON REIP. NORIC. CONSIL.

ET PROF. PVBL.

IN NORICORVM VNIVERSITATE

D. IX. IVN. MDCCXVII
SOLENNITER VENTILATA

A

FRANCISCO MAVRITIO DE LOEWEN
PALATINO.

ALTORFI

EXCVDIT IOD. GVIL. KOHLESIVS VNIV. TYPOGR.

DISSEMINATIO PABLICA

IN RE VILLAGIATVS
SERENISSIMO ELE
CTORI PALATINO

FRANCISCO MARITTO DE LOEWEN
PATRIS
IN NOMINE DEI
SERENISSIMO ELE
CTORI PALATINO
LITTE
RE
PUB
LICE

IN NOMINE DEI

C. D.

CAP. I.

*De jure Wildfangiatus, eiusque origine
in genere.*

I.

Varia inter eminentia jura, quibus Serenissimus Elector Palatinus in Imperio Romano Germanico, præ reliquis Principibus atque Proceribus Imperii, summopere splendescit, adducta a Marquard. Freher. *de Orig. Palatin. cap. 15.* nec non Joh. Henr. Böckler. *in Notit. Imp. Lib. 6. cap. 9.* atque Joh. Limnæo *de jure publ. Lib. 3. c. 9.* & *in Addition. ad Lib. 3. cap. 9.* ut & a Dn. Jacob. Wilh. ab Imhoff *in Notit. Imp. Procer. lib. 2. cap. 9. num. 23.* jus Wildfangiatus quoque existit, cum primis memoratu vel ideo dignum, cum jus istud nulli alii Principum, vel Statui Imperii inveniatur indultum, Hoc jus Potentissimo Electori Palatino, non tantum in ditionibus Electoratus sui sub-

A 2

jectis,

jectis, sed & in Principum, aliorumque immediatorum Imperii vicinorum circumjacentium territoriis, a multis retro seculis ita solemniter est acquisitum, ut & post belli flammas exinde ortas, sed Laudo Heilsbrönnensi, die 17 Febr. A. 1667. promulgato, pacifice extinctas, optimo maximoque jure in diem hucusque hodiernum libere & pacate ubique exerceatur. Vi huius juris omnes personæ, mares & fœminæ, tam extra matrimonium natæ, quam peregrinæ, subsequenter corporis sui Dominum non habentes, ceu Wildfangii, in numerum hominum propriorum cooptantur & recipiuntur, ex eo, quando in Palatinatu non modo, sed etiam in adjacentibus ecclesiasticis & secularibus dominiis, oppidis & pagis, ubi hoc introductum, domicilium constituunt. Conferatur ipsum Privilegium Maximil. I. apud Auct. justit. caus. palat. *part. 1. cap. 3. §. 1.* contentum, & ab aliis Ejusdem Successoribus in Imperio confirmatum, dictoque Laudo Heilsbrönnensi ante memorato roboratum, quod exhibet Mich. Casp. Londorp. *in continuat. Actor. Publ. Imper. Lib. 10. cap. 126. pag. m. 486.* Philipp. Andr. Burgold. *discurs. ad Instr. Pac. Osnabrug. Monast. part. 1. discurs. 26. §. 8. & seqq.*

II.

Sicuti autem Electoralis Domus Palatina istud jus Wildfangiatu non tantum ex privilegio ab Imp. Maximil. I. gloriosæ memoriæ sub A. 1518. obtento, & a subsequentibus Imperatoribus confirmato, atque per investituras feudales multifarias stipato sibi asserit, sed & ex antiquiori consuetudine & observantia, ante privilegium istud multo immemoriali ævo antecederet introducta sibi competere contendit, secundum Refutationem Deductionis a gravaminantibus Statibus divulgatam exhibitam a Londorp. *in Act. Publ. lib. 10. cap. 57.* nec non tenorem Laudi Heilsbronn. ab allegato prius Auctore adducti, *in lib. 10. cap. 126.* Ita non erit extra nostri instituti rationem, heic discutere & inquirere, qua occasione, & a quo tempore Palatinatu hoc jus Wild-

Wildfangiatus antiquitus jam fuerit attributum. Sane pristinam Rhenani populi conditionem, & imperium olim in hunc populum, potentiae Domus Palatinae competens, nec non Dignitatem Officiale huic a primordio Teutonicis regni acquisitam, natales isti juri Wildfangiatus subinde dedisse, probabilis omnino est conjectura, historiarum fide suffulta. Quandoquidem conditio ista hominum & indoli antiquorum incolarum Rheni convenit, & a jure Palatini officii in Imperio non est aliena. Illam Germaniae nostrae fidissimus Livius, Christ. Lehman. in *Chron. Spir. lib. 2. c. 22.* propriorum hominum nostrae aetatis (libera quorum non minus, ac veterum colonorum Germanicorum conditio) originem ad Clodovei tempora referens, huc descripsit verbis: Es hat aber die Leibeigenschaft in Teutschland folgender Gestalt angefangen. Um das Jahr nach der Geburt des Herrn Christi 499. hat sich zugetragen / daß zwischen den Teutschen selbst / nemlich den Francken disseits Rheins eins / und den Alemanniern / das ist Schweikern / Schwaben / Bayern / Thüringern / Hessen / Weiskern andern Theils / grosse Kriege entstanden / weil berührte Völcker ungerne gesehen / daß den Francken so groß Glück beygewohnet / und was disseits Rhein gelegen / unter ihren Gewalt bezwungen / derothalben die Fuß zusammengesetzt / und die Landen in Germania prima und secunda am Rheinstrom von ihrem Gewalt zu erretten / und ledig zu machen fürgenommen / erstlich mit König Hilderich / und hernach mit dessen Sohn König Clodoveo grosse Kriege geführt / in welchen beyde Theil überaus ernstlich und streng mit unaussprechlichen Blutvergiessen zu unterschiedlichen mahlen gestritten / und ist so fern kommen / daß die Alemannier oder Teutsche Völcker / jenseit des Rheins / die Städte und Land in Germania prima bis gegen Cöln / den Francken sämtlichen wieder entwältiget / und sie am grössern Theil des Rheinstroms wieder ausgeschaffet. Hernach hat König Clodoveus

abermahl mit den Alemanniern bey Zollkirch ein Treffen
 gethan / darinn er mit seinem Volck in so grosse Gefahr ge-
 rathen / das ihm alle menschliche Hülf vergebentlich erschie-
 nen. In solcher höchsten Noth und Gefährlichkeit ist ihme
 zur Gedächtnuß kommen / das sein Gemahl dem Christlichen
 Glauben zugethan / des HErrn Christi Allmacht und star-
 cken Arm offtermals hoch gerühmet / darauf er doch als ein
 Heyd nichts gehalten / jeso aber in der Angst eines grossen
 mächtigen Helffers sich bedürftig befunden / derohalben den
 HErrn Christum um seinen Beystand angeruffen. So hat
 auch der HErr / als der sich anzuruffen befohlen / und auch
 Erhöhung versprochen / Clodoveo sich gnädig und behülff-
 lich in solcher Noth erwiesen / also das er die Feind mächtig
 geschlagen / überwunden / und stattlichen Sieg erhalten. In
 solchem Glück hat er bey sich das beste Mittel ermessen / dem
 Sieg nachzusetzen / und dem Krieg mit den Alemanniern auf
 einmahl den Garauß zu machen. Turon. lib. 2. cap. 30. & 31.
 Siebert. Rhenan. lib. 3. c. 1. & 2. Aemil. sub Clodoveo. Sigon.
 de regn. Ital. lib. 16. ist den Feinden / so dem Schwert ent-
 flohen / über Rhein nachgefolgt / und im Schrecken aller Land
 und Städte mächtig worden : Dieweil dann Clodoveus bey
 den Römern den Brauch in acht genommen / das sie die Über-
 wundene mit Leibeigenschaft beladen / und dardurch alle Mittel
 wider sie zu kriegen abgeschnitten / hat er gleichmäßige Streng
 und Schärff vorgenommen / und die Alemannier aller Wehr
 und Waffen entblößet / an statt das er Mann / Weib und Kin-
 dern das Leben geschenckt / alle sämtlich zu Knechten und mit
 Leib und Gut ihme zu eigen gemacht / und aus ihrer uralten
 Teutschen Freyheit so tief herunter gesekt / das sie weder selbst
 Krieg erheben konten / noch zu Kriegs-Händeln oder andern
 Obrigkeitlichen Verwaltungen gezogen werden / sondern Die-
 ner und entwehrte Leute seyn und verbleiben müssen. Huic
 narra-

narrationi consentiunt alii Historici fide digni, Trithem. *lib. 1. annal. Francor.* B. Rhenan. *lib. 2. rer. Germ.* Johan. Stumpf. *in Chron. Helvet. lib. 3. cap. 57. & lib. 4. cap. 27.*

III.

Vnde palam est, quod Clodoveus Francicum Imperium regnantes & sepius excutientes, tandem debellatos Alemannos Romanorum exemplo, servitute coarctaverit, & armis honoribusque detractis, servos Regios fecerit. Trithem. *lib. 1. annal. Francor.* Stumpf. *Lib. 3. cap. 57.* Speidel. *Spec. var. observ. voce: Leibeigen.* Vt ista durior conditio, hominibus istis non perpetua, neque ipsi omnes in solum Regum bonis diu extiterint, alii enim pretio, alii gratis pristinae libertati restituti, alii cenobiiis, alii fisco Regio servati, alii etiam a Ducibus, Comitibus, Nobilibus, aliisque beneficiario titulo possessi, diversa accipere nomina: Closter Leute / Gottshaus Leute / St. Peters Leute / Königs Leute / Stumpf. *Lib. 4. cap. 27. fol. 285.* Mager. *de advocat. armat. cap. 6.* alii non tam Regis, quam Imperii homines, Reichs Leute / alii des Heil. Creuses Leute / vocati, quod per crucem certo altari sacratam, ejusdem in bonis esse designentur. In constitutionibus Caroli Magni Aldiones & Liddi appellati sunt, illi ea lege vivebant in Italia, eandemque serviebant servitutem, quam hi Liddi in Francia. Goldast. *Alemann. tom. 3. fol. 80.* Auct. Justit. *causae palat. part. 1. cap. 1. §. 2.* Cum itaque hujusmodi hominum conditio inferioris Rheni terris jam satis fuerit cognita, non e longinquo erit, hominum priorum in Palatinatu originem exinde repetere.

IV.

Existente sic circa tractum Rhenanum jam ab antiquo hominum priorum qualitate, Palatini Principes Rheni ex antiquissima ac legitima Pipinorum profapia orti, sicuti apud Francorum primos Reges Merovingos praefecturam palatii, seu Praetorii comitivam gesserunt, secundum Freher. *de Origin. Palat.*

lat. cap. 3. pag. 43. & jam tunc ad Rheni ripas cultissimas adeo, ab ipsis ejus ostiis in infima Germaniæ loca, quæ se in mare germanicum extendunt, ad fontes usque propemodum, longe lateque imperaverunt, ceu partim hujus Palatinatus propriæ & patrimoniales Provinciæ, ditionesve, quæ adhuc juris Palatini mansere, hodiernum produunt, partim vero territoria aliis Principibus & vasallis beneficiario jure concessa, non obscure testantur. Hubert. Thom. Leod. *in annal. palat. lib. 1. in fin. pag. m. 12. 11. & 12.* Ita quoque, licet subinde variæ mutationes circa eorundem provincias intercesserint, tamen Jus Celsissimorum Comitum Palatinorum Rheni retinuerunt, & nunquam illud in locis, quæ antea proprietenus hi possiderunt, penitus deposuere, quemadmodum jus recipiendi in suam clientelam & protectionem homines peregrinos & adventitios, & extra legitimum matrimonium natos, in terris vicinis, Palatinatui Rheni circumjacentibus semper exercitum oppido edocet, & assatim comprobabat. Vicissitudo enim rerum, quæ ipsis ademit illarum provinciarum Dominatum, jus Palatinatus tamen ipsis divinitus dictum & destinatum auferre quam minime potuit, sed hujus splendore ubique adhuc in terris Rheni & Imperii, ubi sceptrum Palatina fulgent, singulariter corruscante merito gloriantur, pro ut Hubert. Thom. Leod. *in annal. palat. lib. 1. p. m. 11.* & Marquard. Freher. *de Orig. palat. cap. 3. per tot. ivere demonstratum.*

V.

Cum proinde jus Palatini Electoris etiam in terris illis, quæ olim dominatui Palatino suberant, exercendum non cessaverit, splendorque & dignitas Palatinatus talis tantusque fuerit, ut ipse Imperator, sive Rex Romanorum non dedignaverit, Electoris Palatini cognitioni certo modo sese subjicere secundum Auream Bull. *cap. 5. §. 3.* in verbis: *Et quamvis Imperator sive Rex Romanorum super causis, quibus impetitus fuerit, habeat, sicuti*

sicut & consuetudine introductum dicitur, coram Comite Palatino Rheni, Sacri Imperii Archidapifero, respondere: Illud tamen Judicium Comes ipse Palatinus non alibi, praterquam Imperiali in Curia, ubi Imperator, seu Romanorum Rex praesens extiterit, poterit exercere. Hujus textus antiqua versio germanica apud Goldast. in *statut. & rescript. Imper.* hanc in rem proposita, ita se habet: Und wie doch seye von alter Gewohnheit in brauch / also man spricht: daß ein Kayser oder Römischer König in Sachen / die er hat zuverantworten / vor einen Pfalzgrafen des Rheins / der da ist des heiligen Römischen Reichs Erztruchseß und ein Churfürst / doch so mag der Pfalzgrafe das Gerichte nirgend anderswo halten / dann allein in des Reichs Hoff / da der Kayser oder Röm. König gegenwärtig ist. Sed textus communiter usitatus Aureae Bullæ in vernacula nostra, hunc in modum sonat: Und wiewohl ein Kayser als Röm. König von Sachen wegen / darumb er angemuthet wird / von alter Gewohnheit / vor einen Pfalzgrafen bey Rhein / des Heil. Röm. Reichs Erz-Truchseß / antworten soll / jedoch soll der Pfalzgraf solches nirgends haben noch suchen / dann an einen Kayserl. Hoff / oder wo der Kayser oder Röm. König gegenwärtig ist. Id quod a veteri comitiva Palatina non absque probabilitate deducit Freher. in *Origin. palat. p. 1. cap. 16. pag. 139.* quando ait, quod Palatinus Praefectus Palatii, in aula & pratorio Caesaris amplissima ista cognitione praeditus sit, ut ipse Rex vel Caesar ab aliquo, coram eodem conveniri, & coram hoc solo se sistere dignetur. Limnaeus in *jur. publ. Lib. 3. cap. 9. num. 23. & seqq.* Imo totius quoque Palatii Caesaris judex sive Praefectus erat, Richter des Kayserl. oder Röm. Hoffes. Limn. de *Jur. publ. Lib. 3. cap. 9. §. 9. n. 23. & seqq.* Hinc Comitum Palatini autoritatem & officium Aventinus. *lib. 4. annal. Bojor. fol. 297.* ita de-

scribit: Comes Palatinus vice Caesaris praesidendo senatui Principis defungebatur, fidem Imperatoris implorantibus dabat, jusque reddebat, fiscum Augusti atque praedia salica, redditus regios procurabat, Caesarem censum exigebat, & nihil citra ejus auctoritatem ab eodem decernebatur, atque statuebatur.

VI.

Electoris Palatini eminentia & potestate tam late se diffundente in Imperio, ut ipsius cognitioni Caesar, ceu dictum, semet ipsum non modo, sed totam fere Aulam olim subjecerit: multo minus dubitandum est, quin eidem Palatinae potestati etiam fuerit concessum, jus in terris Palatinis adventitios & extra legitimum thorum natos, ceu homines proprios, in suam tutelam atque protectionem, quasi in jurisdictionem Palatinam, sub certa recognitione & praestatione recipiendi, cum nec hodierna jurisdictioni Palatinae in Aula Caesaris exercendae, similis facultas inconveniens sit, secundum Dn. ab Vffenbach. *de Jud. Aul. Imp. cap. 16. subsect. 3. n. 2. pag. 89.*

VII.

Merito hinc jus Wildfangiatus ex antiqua observantia Imperii Electori Palatino quaesita deducitur, & ipsi ceu Imperii Palatino Rheni facultas tribuitur, peregrinos, ad terras Palatinatas adventantes, in suam quasi jurisdictionem, tutelam & proprietatem cooptandi, fere eundem in modum, uti Palatino Saxoni, in Curia & Aula Imperii, etiam eo in loco, quo ejusdem territoriali dominio nemo est subiectus, competit jus quoddam, peregrinos in Curia & Aula Imperii viventes in suam jurisdictionem, protectionem & tutelam, assumendi, Dn. ab Vffenbach. *de jud. Aulic. c. 16. subsect. 3. n. 2. p. m. 89.* Dn. de Seckendorff. *in teutschen Fürsten: Staat p. 2. c. 5. p. 589.* Palatino Rheni eadem Jurisdictio, licet non in ipsa Curia & Aula Imperii, tamen in terris ad Palatinatum olim pertinentibus, fere parili modo indulta fuit. Hinc Palatinatus quoque competit jus relucendi dominia

minia & loca Imperii a Cæsaribus oppignorata, jus advocatiæ, jus conducendi & proscribendi per Episcopatus Nemetum & Vangionum, aliaque territoria vicina, jus creandi nobiles, nec non jus tuendi fabros ahenarios, per Allatiam, Franconiam, Sueviam, & vicinas terras, quod jus posterius nobili familiæ de Zobel in subfeudum extat concessum. Dn. Jac. Wilh. ab Imhoff. *in notit. Imp. Proc. Lib. 2. cap. 9. §. 23.* Mager. *de advocat. arm. cap. 15. num. 115. & seqq.* Linn. *de Jur. Publ. Lib. 3. c. 9. n. 83.* Cluten. *in Syllog. concl. 24. lit. L.*

VIII.

Hac Palatinatus potestate ab antiquo jam dudum hæreditaria & patrimoniali existente, certisq; terris atque provinciis imposita, non anxie amplius disquirendum est, unde Serenissimo Electori Palatino in terris vicinorum Procerum & Dominorum, jus illud fuerit quæsitum, cum jam ab antiquo, Palatinatus Imperii splendori & Officio illud natales suos debeat, & dehinc optimo maximoque jure antiqua observantia & consuetudine eidem Palatinatui istud jus impertitum existimetur, quod nec ullo alio privilegio, & investiturarum confirmatione opus habuit, cum ille, qui tali juris fundamento nititur, per tot vetusta temporum spatia, memoriam hominum longe excedentia, jus regale quoddam exercendi, justitiam satis in jure non scripto ac consuetudine radicatam, pro se habeat, quæ juri scripto æquipollet, ita, ut privilegium & consuetudo ejusmodi vetusta atque perantiqua paribus passibus ambulare dicatur, cum id, quod per privilegium concedi potest, etiam consuetudine introduci valeat: siquidem consuetudine ejusmodi præscripta jus introducitur, quo alicujus jus & jurisdictio satis efficaciter firmatur, imo consuetudo talis potentior ipsa præscriptione habetur Vldar. *Zas. Lib. 2. Conf. 16. n. 14. & 15.* Bald. *conf. 18.*

IX.

Posteaquam hanc antiquam Palatinatui ad hærentem facultatem

tatem non modo gloriosissimus Imperator Maximilianus I. Ejusque in Imperio Successores confirmarunt, sed & tot investituræ Cæsareæ muniverunt, vicinorumque consensiones approbarunt, sane de justitia hujus juris ita concessi, & acquisiti, nec ratione vicinorum, in quorum territoriis id exercetur, nec ratione personarum, in quas exercetur, amplius dubitandum erit: cum non inconsuetum sit, in nostra Germania, superiori potissimum, ubi territoria non clausa inveniuntur, ut in uno territorio a pluribus Dominis territorialibus & Principibus, varia atque diversa jura exercentur: ab alio nempe summum imperium; ab alio jurisdictionis, verum simplex; ab alio jus gladii; ab alio alia jura sibi vindicante. Rosenthal. *de Feud. cap. 6. conclus. 85. n. 10.* Hinc non infrequens est, daß zwey: drey: oder vier: herrige Länder sich finden / ubi unus habet die Landes-Hoheit / alius die Landts-Fürstliche Obrigkeit / hic die Wildbahn / ille die Fürstliche Obrigkeit / alter die hohe Freisch und Cent; denique alius die Vogten und Erbgerichte. Vldar. Thom. Lauterbach. *de condom. territ. c. 1. §. 7.* Besold. *de success. & mut. imp. c. 3. n. 42. pag. 140.* Sic etiam jus conducendi, die Geleits-Herrlichkeit / Serenissimo Electori Palatino Rheni competit per alienum territorium, licet ibi dominus territorii non sit, daß nemlichen demselben durch die Ober-Grafschaft Cakellenbogen / von der Bergstrass an / bis gegen Franckfurt / item in der Marggrafschaft Baaden / bis gegen Pforzheim zu geleiten zusehe. Burgold. *ad Instr. Pac. part. 1. disc. 26. §. 13.* Non enim hujusmodi Regalis exercitium aliis quæsitum, domino territoriali de sua eminenti potestate quidquid detrahit. Ming. *de Super. territ. c. 4. §. 55.* Vnde Klockius *tom. 1. concl. 8. n. 178.* hanc in rem ait: Es bezeuget die tägliche Erfahrung / daß / obwol ein Fürst oder Stand durch eines andern Fürsten und Stands Gebiete zu geleiten hat / dennoch darinn derselbe nicht Landts-Fürst oder Herr sey. Vnde jus protectionis & tuitionis personarum & rerum,

rerum, in alterius territorio existentium, sæpius aliis est quæsitum, licet domini territorii non sint, salvo ubique jure territorii. Meischner. *tom. 2. decis. camer. lib. 2. decis. 4. n. 76.* quo spectat vulgatum istud: *Schutz und Schirm gibe keine Obrigkeit.* Sixtin. *de Regal. lib. 2. c. 14. n. 105.* Mager. *de advocat. arm. cap. 10. n. 441.* Sunt enim jura ista compatiblea, ut subditi alicujus territorii duobus dominis, diverso jure & respectu servire & obedire cogantur, citra utriusque domini præjudicium, quando nempe unius domini sunt homines proprii, alterius autem homines homagiales & subditi, daher gewisse Leute eines Fürsten teibeiene Männer / aber eines andern Lands gehuldigte Unterthanen seyn können. Herman. *Stamm. de servit. pers. lib. 3. c. 4.* Meisch. *decis. camer. tom. 2. lib. 2. decis. 4. n. 177.* & plus est subditum esse, quam hominem proprium, sicuti quocunque aliud, esse subditum quam vasallum. Anton. Gothofred. *Disp. feudal. 7. th. 2.* Ratio autem, cur illius domini, sub quo homo proprius habitat, subditus sit, & non alterius, cujus est proprius, hæc esse videtur, quia nec servitus personalis, nec sola bonorum possessio, sed domicilium & habitatio, proprie subditum constituit. Andr. Gail. *de arrest. imp. c. 4. n. 8.* & Zach. Viotor. *de caus. exempt. Imp. conclus. 22.* Stamm. *de servit. person. lib. 3. c. 4. n. 4.*

X.

Prouti, ceu dictum, jus regale in alieno territorio exercendum, moribus Germaniæ nec adversum, nec injustum est: ita nec jus Wildfangiatus ratione eorum, in quos exercetur, aliquid iniqui habet, licet libertas hominum exinde restringi & coarctari videatur: qualis restrictio libertatis de jure alioquin subsistere valet, licet quidam interpretes existimarint, quod tale pactum, per quod restringitur libertas liberi hominis, tanquam contra bonos mores ininitum, nullam efficaciam habeat, per *L. 1. & 2. ff. de liber. hom. exhib. & L. conventio. 37. ff. de liberal. caus. L. nec si volens. 6. Cod. eod.* Et si duntaxat ad certum tempus

sit istud pactum celebratum. arg. *L. 12. Cod. de oblig. & action.*
 Sicuti enim pactiones expressæ libertati contrariæ irritarentur,
 ita pariter essent invalidæ illæ restrictiones libertatis indirectæ,
 quando peregrini ad terras Palatinas adventantes in numerum
 Wildfangiorum se adscribi paterentur. Verum enimvero quod
 per consensionem & spontaneam subjectionem, quis se possit fa-
 cere hominem proprium, non amplius in Germania disputatur.
 Si enim quis tam jure humano, §. 4. *Inst. de Jur. Person.* quam
 jure divino, *Deut. 15. vers. 17.* omnem suam libertatem ven-
 dere potest, cur cuiquam non hodie liceat, salva sua libertate,
 sine inductione cujusdam servitutis, quam Germania erga suos
 nescit, ad aliquarum operarum præstationem se obstringere, &
 suam personam certæ glebæ ac fundo addicere: nam in *L. cum
 scimus. 22. Cod. de Agric. & censit. & L. f. Cod. de Transact.*
 transactiones pro servili aut adscriptitia conditione conventæ,
 ratæ esse jubentur. Et quid multis, quod quis alteri in se jus
 subjectionis constituere possit, constat ex *Cap. grandi. 2. de Sup-
 plend. neglig. pralat. in 6.* Nec desunt exempla, hanc præsentem
 assertionem confirmantia: sic enim vasalli, non nisi sub obligatione
 exhibendorum officiorum feudalium, feuda accipiunt, & emphi-
 teutæ, non nisi sub annuo canone, in perpetuum agros alienos
 colere promittunt. Nec porro ignoratur pactum, ut debitor us-
 que ad debiti solutionem certas operas præstet, vel in casu, si
 non solverit, ad carceres se obliget. Hinc multo minus contra
 æquitatis rationem esse potest, ut homines proprii Domino suo,
 ex sua promissione ad certum quid præstandum pariter se vincu-
 lent. Herm. Stamm. *de Servit. pers. lib. 3. c. 3. n. 3. & c. 12.
 n. 6.* Nec in contrarium quicquam facit, quando dicitur, inge-
 num a nemine esse detinendum: siquidem hoc intelligi debet
 de ea detentione, quæ hominis libertatem plane tollit, & servi-
 tutem inducit; non autem de ista, quæ libertatem salvam relin-
 quit, & duntaxat homines proprios ad certum quid præstan-
 dum

dum devincit : id quod citra libertatis imminutionem fieri posse palam est. Stamm. *de servit. person. lib. 3. c. 12. n. 7. & 14.* Præterea in arbitrio hominum propriorum ubique est, se ad illa loca non recipere, & illum statum Wildfangiatus eo ipso evitare : posteaquam autem semel sua sponte in istam libertatis restrictionem consentiunt, non possunt a suo consensu, quem semel accommodarunt, neque a suo statu & conditione citra Domini sui voluntatem recedere. *L. 5. Cod. de oblig. & action. Vldar. Zaf. Lib. 2. cons. 19. n. 3.*

XI.

Satis exinde constare opinor justitiam juris Wildfangiatus, quod ab antiquo Electoratu Palatino jamjam competiit, & in territorio quoque alieno in peregrinos adventantes, & extra legitimum matrimonium natos, iusta ratione exercendum : cum nec Domino territoriali, nec libertati ejus subditorum, nec juri communi istud jus adversetur ; quia & hoc jure ex inquilinatu adscriptiorum & originariorum numero homines rite accensentur, per *L. definitimus. 13. Cod. de agric. & cens.* Potest enim liber homo se pacto hominem proprium facere, quidni etiam statuto ? siquidem de pacto ad statutum argumentum affirmative procedit : nam quod pacto fieri potest, idem etiam efficitur statuto, major enim est hujus quam illius potestas. *L. ult. circa fin. Cod. de fidejuss. Everhard. in loc. top. Loc. 120. Jason. in L. non impossibile. 50. col. ult. ff. de pact.* eo ipso enim, dum quis sciens ad terram Domini ejusmodi jus habentis, habitandi causa se confert, eo certius statutis & juribus illius terræ sese subjicit. Stamm. *de servit. pers. L. 3. c. 14. n. 5.*

XII.

Nec porro quicquam stringunt illæ objectiones, quæ ratione justitiæ hujus juris, a nonnullis fuerunt obmotæ, quasi hac ratione Divinis & humanis Legibus contrarius hominum venatus instituat, dum hominibus ceu feris retia & laquei tendantur,

tur,

tur, hique capti servitute atque miseris affligantur, nec non in belluas deformentur, cum hæc omnia contra facti veritatem prætantur, ceu Auct. just. caus. palat. p. 1. cap. 2. §. 2. latius deduxit. Novitiorum enim id hominum propriorum sive Wildfangiorum genus, ideo nomen germanicum Wild, accepit, quod eo tempore, quo se Palatino Dominatui ille homo submittit, Domino & certa civili societate careat, nec ullius Civitatis juribus obstrictus sit: siquidem a Germanis res incertæ curæ dominique, frequenter Wild / appellantur, a capiendæ autem dicuntur Wildfänge / non quod ferarum bestiarum in modum inviti in casses pertrahantur, nihil enim violenti hic occurrit, sed duntaxat homines sua sponte accedentes ad loca, ubi Serenissimus El. Palat. jus homines proprios acquirendi habet, fixa ibidem fortunarum sede fruente, nec anni spatio a Domino quopiam vindicati (die in Jahr und Tag seinen nachfolgenden Herren haben) in censum Palatinatus propriorum hominum, & protectionem Celsissimi Electoris recipiuntur, sub præstatione leviorum quorundam onerum. Dn. Jac. Wilh. ab Imhoff. in Notit. Imp. Proc. Lib. 2. cap. 9. num. 23. Imo res blandior & novis istis hominibus non dura videtur, cum experientia teste, loca illa, in quibus id juris exercetur, exterorum adventu peculiarium incrementa ceperint, nec ubique locorum, ubi jus istud recipiendi homines proprios obtinet, dicuntur Wildfänge / sed quandoque Reichs-Leute / quandoque ankommende Leute. Burgold. ad Instr. Pac. part. 1. discours. 26. §. 8. Auct. just. caus. palat. p. 1. c. 2. §. 3. Nec hoc jus ita receptis hominibus, in alieno solo degentibus, ingraturum existere potest, cum a suis præfectis non tantum contra vim externam defendantur, sed & contra tutorum domesticorum, aliorumque dominorum territorialium injurias ac castigationes immodicas, singulariter muniuntur. Dn. ab Imhoff. citat. loc. n. 23. in fine.

CAP.

C A P. II.

*De Statu Juris Wildfangiatus olim quidem in
controversiam deducti, sed per Laudum
Heilsbronnense denuo firmati.*

§. I.

TAmetsi hocce jus Potentissimi Electoris Palatini ubiq; certum atque indubium fuerit, ægre tamen & impatienter id nunquam non tulerunt Status vicini, in primis Episcopi Nemetum & Vangionum, Wild- & Rheingravii, nec non libera in istis oris Nobilitas. Nam concessis post tricennale bellum Germaniæ halcyoniis, & pacatioribus ævis, loca desolata ab advenis passim adventantibus inhabitari incepterunt, hosque alte memoratus Elector tanquam Wildfangios sibi vindicavit, de quo graviter illi conquesti sunt, magno cum suo damno, & ditionum suarum destructione id conjunctum esse contententes, idcircoque impetrantes, ut in Comitibus Ratisbon. An. 1653. habitis, a Cæsare Commissio eam ob rem decerneretur, quam tamen Palatinus acriter obnitendo irritam reddidit. Posteaquam autem Elector Moguntinus, Johannes Philippus, tunc temporis in Wormatiensem Episcopum cooptatus, prioribus contradicentibus Imperii Statibus & membris sese aggregavit, nec non Trevirenses & Coloniensem Archi-Episcopos cum Lotharingiæ Duce, ob Comitatum Falckensteinium in consortium litis, & foedus pertraxit, omnesque conjunctis viribus Serenissimo Electori Palatino controversiam denuo obmoverunt, & scriptis primum jus Wildfangiatus, tanquam absurdum, intolerandum, barbarum, aliorum jura, ditiones ac territoria destruens, absorbensque, nullo justo titulo, aut aythentico privilegio munitum, atque, etiamsi aliquod

C

habe-

habeat, ut iniquium ubique impugnarunt, quemadmodum fufus ex Auctore Vindiciarum secundum Libertatem Imperii quorundam Statuum contra Palatinum Wildfangiatum, duplici scripto An. 1665. & 1666. divulgato, dispalescit. Schurzfleisch. *in contin. Epist. hist. Schleidam. p. 3. 4. & 5.* Sed Elector Palatinus hoc suum jus ab antiquis jam tum a vis confirmatum, optimaque juris ratione ad se delatum, vicissim publice demonstravit, secundum Auct. just. caus. palat. *part. 1. cap. 2.* nec non Mich. Casp. Londorp. *in contin. Act. Publ. Lib. 10. cap. 57. per totum.*

II.

Argumenta potiora, quibus vicini Principes & Status confederati cum Moguntino nitebantur, sequentia erant. (I) Quod exercitio hujus juris Wildfangiatum, jura eorundem territorialia minuerentur, nec non subditi homagiales absorberentur, imo plane subverterentur, atque sic ejusdam externa Dominationis mixtura ipsis obtruderetur. (II) Si tempestate belli tricenis loca evacuata, & desolata, novis hominibus implerentur, hi homines quidem Palatini Wildfangii, pauci vero eorundem subditi redderentur. (III) Omnino durum, nec hodierno tempore satis conveniens esset, ut quidam Imperii Constatus tot jurium in vicinorum Statuum terris particeps fieret; sicuti autem quilibet plebejus esset rei suae moderator atque arbiter, cur non Palatinatus vicini Status eadem facultate gauderent, terris atque Provinciis suis eodem modo libere utendi? jus ergo circa hanc ipsis quaesitum impedire, ne in Caesaris quidem potestate esset, potissimum cum unius Status jura in alium transferre, ubiq; aequitati repugnaret. (IV) Praeterea Confederati constanter contendebant, iusto titulo & bona fide ista jura Wildfangiatum Palatini non niti. (V) Asserebant Status queritantes, juris Wildfangiatum indolem eo collimare, ut proxima Palatinis consumerent Dominia, & hisce everfis, pervaderent ad remotiora disjungenda in infinitum.

Con-

Confer. der Gegen- Bericht derer gravirenden Stände / apud Mich. Casp. Londorp. *in contin. Act. Publ. Lib. 10. cap. 56.* & Joh. Andr. Burgold. *ad Instrum. Pac. Westphal. p. 1. discurs. 26. §. 8.* nec non Dn. ab Imhoff. *in notit. Imp. Proc. Lib. 2. cap. 9. §. 24.*

III.

Fundamenta autem, quibus vicissim Serenissimus Elector Palatinus hocce suum Regale Wildfangiatus & hominum priorum jus, in vicinis territoriis exercendum, tuebatur, hæce erant. (I) Observantia & consuetudo non immemorialis aut centenaria modo, sed & seculorum aliquot possessione munita. (II) Cæsarum, Statuum, vicinorumque Imperii membrorum expressa confirmatio, qua jus hoc dudum fuerit agnitum atque stipatum. (III) Redintegratio hujus juris Instrumento Pacis Westphalicæ, & Ferdinandi III. Imperatoris expressa investitura feudali publice roborata. Hisce causæ momentis jus suum Wildfangiatus satis nixum, nec in se aliqua iniquitate, sed vicinorum duntaxat invidia laborare prolixè contendebat, secundum Auct. just. caus. pal. part. 1. cap. 2. 3. & seqq. Mich. Casp. Londorp. *in contin. Act. Publ. Imp. lib. 10. cap. 57.* Dn. Jac. Wilh. ab Imhoff. *in not. Imp. Proc. lib. 2. cap. 9. n. 24.* Phil. Andr. Burgold. *ad Instrum. Pac. Westphal. p. 1. discurs. 26. n. 10.*

IV.

Quod inter argumenta Palatina (I) ad consuetudinem & observantiam inveteratam ante multa secula adeo repetendam attinet, hanc sane Serensissimi atque potentissimi Arbitri Compromissarii, ad controversiam circa hoc jus ortam decidendam utrinque rogati, in Laudo Heilsbronnensi. 17 Febr. An. 1667. promulgato, satis claram eo ipso agnoverunt, quando Domui Electorali Palatina, jus suum proprios homines in alieno territorio sibi acquirendi, juxta tenorem Privilegii, & in eo memoratam antiquiorem consuetudinem, expressis verbis adjudicarunt, Hujusmodi consue-

tudo memoriam hominum, ac tot temporum intervalla excedens vetusta, juri expresso scripto, & specialiter concessio ex legum scitis æquiparatur. Vldaric. *Zaf. consil.* 16. n. 10. & *segg.* Unde talis antiqua consuetudo, ein alter hergebrachtter Gebrauch oder Herkommen / certum jus efficit, atque constituit, titulo etiam validius habendum. *Mynsing. cent.* 1. *observ.* 30. Hartmann. *Pistor. part.* 2. *lib.* 2. *quest.* 42. n. 26. & *segg.* Dn. L. B. de Lincker *Respons.* 94. n. 65. eo magis autem observantia ista pervertita censenda est, quo dilucidius ex eis, quæ Cap. I. supra adduximus, conjiciendum venit, jus homines proprios in terris Palatinis & ditionibus circumjacentibus & olim Palatinatui subjectis, in tuitionem recipiendi, ipsi summæ Palatinatus dignitati ortum atque natales suos debuissent. Neminem enim, nisi historiarum ignarum, latere potest, quod ipsa Palatinatus eminentia jam tum ab antiquis ævis invaluerit, cujus quidam effectus fuit, homines tales in tutelam & protectionem suo in Palatinatu cooptandi, sicuti constat ex Frehero *de Origin. pal. lib.* 1. *cap.* 16. nec non Just. Sinolt. cognom. Schüz. *Colleg. publ. de Stat. rei Rom. exercit.* 5. *thes.* 11. *lit.* A. & C. & 5. *thes.* 12. *lit.* A. ibique Scharfchmid.

V.

Cæterum Privilegium, quo Serenissimus Elector Palatinus in hoc jure exercendo subnixus est, An. 1518. Augustæ Vindelicorum a Maximiliano I. confirmatum extat apud Auct. just. caus. pal. *part.* 1. *cap.* 3. §. 1. sequentibus verbis: *Et idcirco deliberato animo, bene maturo consilio, certa scientia, & proprio motu, prædicto nostro dilecto Avunculo, Assi & Electori, Comiti Palatino Ludovico, ejusque Hæredibus, qui Electores sunt, antememoratam gratiam, honorem, privilegium, immunitates, consuetudines, & jura prædictorum bastardorum, & Wildfangiorum accedentium, & hæreditatum clementer confirmavimus, corroboravimus, stabilivimus, de novo dedimus, concessimusque, scienter confirmamus, stabilimus, renovamus,*

obus

& con-

Et concedimus ipsis, ea quoque de Rom. Imperatoris potestate & plenitudine, vigore harum literarum; atque censemus, constituimus, & volumus, ut ipse, ejusque heredes, qui Electores sunt, tales bastardos, ut & alias peregrinas personas, quae persequentem dominum non habent, veluti Wildfangios, qui in predictis ipsorum Principatu ac Provinciis, nec minus in adjacentibus ecclesiasticis & secularibus dominiis, oppidis, pagis, & ditionibus nati fuerint, vel domicilium ibi fixerint, in agris, vel urbibus, in numerum hominum propriorum recipere, & constituere, ut & bastardorum eorum, si absque legitimis descendentibus, aut justo, rito, atque valido testamento decedant, uti etiam aliarum personarum, si legitimum heredem non habeant, aut relinquunt, hereditatem & bona immobilia, nomina, pignora, cateraque ubicunque sita, sine ullius rei exceptione, quae alias secundum scripta, jura nostra, nostrorumve Successorum in Imperio Imperatorum aut Regum, Camera cessura fuissent, ad manus suas proprias recipere & acceptare, ista in usum, utilitatem & fructum suum convertere, & de iis per omnia, uti de aliis suis propriis bonis, pro voluntate & libitu suo disponere debeant, & possint, citra nostram, Successorum nostrorum in Imperio, aliorumve turbationem, & impedimentum. Idem hoc privilegium Electori Ludovico, ejusque haeredibus, nec non ejusdem Electorali Domui, Carolus V. An. 1521. literis Coloniae datis praestitit, illudque iteravit. Hoc etiam repetit, auxitque Spirae, An. 1544. Ferdinand. I. Rex Roman. & porro An. 1556. Viennae iterum iterumque munivit, insignite augmento stabilivit, atque Imperator factus eandem privilegiorum concessionem Electori Henrico renovavit, Francofurti An. 1558. Hic postmodum hanc confirmationem pariter dedit Electori Friderico III. Augustae An. 1559. porro Maximil. II. Augustae An. 1566. & Rudolphus II. An. 1578. Pragae Ludovico, & Joh. Casimiro, Tutori Friderici IV.

An. 1585. ipsi Friderico IV. autem Electori constituto suam cum in tutelam pervenisset, idem jus A. 1594. Ratisbonæ repetitum, atque tributum extat. Simile munimentum hujus privilegii adeptus est Fridericus V. Elector a Matthia, Ratisbonæ An. 1613. Durante bello civili, quo hic Elector Palatinus, feudo Electorali & annexo hoc privilegio per aliquod tempus exclusus erat, alii interea isthoc jure nomine Palatini fruebantur, quod tamen subsecuta pace Westphalica ipsi una cum Electoratu est redditum, secundum Instr. Pac. Monaster. §. 14. & Osna-brugg. Art. IV. §. 6. Hinc etiam Ferdinandus III. Imp. in literis investituræ de Palatinatu inferiori A. 1652. die 5. Aug. Pragæ datis, Sereniss. Electori Dn. Carolo Ludovico, Comiti Palatino Rheni, jura & privilegia Archi-Palatinatui annexa concessit, facta privilegii, jurisve in homines proprios, Bastardos, & Wildfangios, expressa mentione. Idem quoque Leopoldus gloriosiss. memoriæ in literis investituræ Viennæ An. 1660. die 13. Martii iteravit. Confer. omnino Auct. just. caus. palat. *part. 1. cap. 2. 3. & 4.*

VI.

Quod præterea ad vicinorum Statuum consensum, quem non minus Potentissimus Elector Palatinus allegabat, attinet, ipse ab Auctore just. caus. palat. *part. 1. cap. 4.* hunc in modum adducitur: quod istud privilegium sæpius in comitiis, nemine Statuum contradicente, renovatum atque repetitum fuerit, cui totum Imperium non tantummodo tacite, sed & Proceres Imperii adeo expressum suum consensum accomodaverint, imo autem ipsi Status vicini illi, suam adprobationem & voluntatem non semel adjecerint, quemadmodum hanc in rem extans Moguntini & Trevirensis assensus confirmationi istius privilegii accommodatus edoceret, nec non Episcopi Wormatiensis, Spirensis, Comitum Falkensteinensium, quorum nomine Domus Lotharingica gravatam sese prætendebat, item Rheingravium, Magistri ordinis

ordinis Teutonici, Landgravii Hassiæ, Comitum Hohenloici, Comitum Nassavorum, & Leinoningsium, Abbatis Hornbacensis, aliorumque assensio, ex documentis ab ipsis olim hanc in rem exhibitis apparens testaretur. Hinc luce meridiana clarius innotesceret, Maximiliani I. Imperatoris confirmationem & renovationem Palatini privilegii, juris Wildfangiatus, non destitutam esse Imperii procerum consilio, Electorum Moguntinorum & Trevirensium subscriptione, & plerorumque vicinorum nunc de isto Regali contrahentium, nunc idem in feudum recipientium, nunc pro eo sententias ferentium dictis, factisve satis declarata confirmatione & approbatione, secundum Auct. just. caus. palat. part. 1. cap. 4. per tot. & cap. 5. per tot.

VII.

Tametsi durante bello civili, Elector Palatinus & Feudo Electorali & privilegio isthoc exclusus ad tempus quoddam fuerit, nihil tamen de insigni hoc privilegio per istud bellum amissum esse, ipsæ pacis publicæ tabulæ testantur, & Ferdinandi III. Imper. restitutio, omnia in pristinum reducens statum, id in Pace Westphal. Art. IV. §. 6. satis declarat, hisce verbis: *Deinde ut inferior Palatinatus totus, cum omnibus & singulis Ecclesiasticis, & secularibus bonis, juribus, & apertinentiis, quibus ante motus Bohemicos, Electores, Principesque Palatini gavisii sunt, omnibusque documentis, registis, rationariis, & cæteris actis huc spectantibus (eidem Carolo Ludovico Electori) plenarie restituantur: cassatis iis, qua in contrarium acta sunt, idque Auctoritate Casarea effectum iri, ut neque Rex Catholicus, neque ullus alius, qui exinde aliquid tenet, se huic restitutioni ullo modo opponat. & in Art. VIII. §. 1. Ut autem provisum sit, ne posthac in statu politico controversia suboriantur, omnes & singuli Electores, Principes & Status Imperii Romani in antiquis juribus suis, prerogativis, libertate, privilegiis, libero juris territorialis, tam in ecclesiasticis quam politicis exercitio, ditionibus,*

bus, Regalibus, horumque omnium possessione, vigore hujus transactionis, ita stabiliti, firmatique sunt, ut a nullo unquam, sub quocunque pretextu de facto turbari possint, vel debeant. Auct. just. cauf. pal. part. 1. cap. 3. §. 17. Vnde non est, quod quispiam arbitretur, hoc privilegium in minimo extare restrictum, turbatum vel diminutum, quin potius tanta, tamque continua antiquarum, mediarum, recentium Imperatoriarum confirmationum serie, id ita roboratum, & confirmatum deprehendere licet, ut de eodem titubare, atque dubitare velle, idem esset, ac ipsam veritatem & lucem solis negare. Confer. Deductionis a Gravaminantibus Statibus vicinis exhibitæ refutatio Palatina, proposita a Mich. Casp. Londorp. in act. publ. contin. lib. cap. 57. Multifariis confirmationibus hujus juris Wildfangiatus variæ investituræ ac feudales concessiones accesserunt, quibus & ante & post Fridericum. III. Electorem jus illud de Bastardis & Wildfangiis, ceu pars feudi Electoralis, nominatim Electoribus Palatinis fuit traditum. Formula, qua Fridericus III. A. 1559. in frequentissimo tum ecclesiasticorum tum secularium Principum, Comitum, atque Nobilium ad Comitia Augustana profectorum, confesso, feudum Electorale petiit, atque obtinuit, sub mentione privilegii juris in Bastardos & Wildfangios competentis, nominatim expressimque erat concepta. Hæc etiam ab Augustissimo Imper. Ferdinando I. in hisce terminis legitur repetita: *Quare respeximus, hanc ejus (Friderici III.) honestam, & equam petitionem, puramque fidelitatem, qua erga nos & Imperium affectus est, & deliberato animo, bene maturo consilio nostrorum, atque Sacri Romani Imperii Electorum, Principum, Comitum, Nobilium & fidelium, eaque certa scientia predicto nostro dilecto Avunculo, & Electori ante memorata sua Regalia nempe Electoratam, cum suis pertinentiis & juribus, Palatinum Comitatum Rheni, & Ducatum Bavariæ, cæteraque dominia, provincias, homines, castella,*

stella, bona, &c. una cum omnibus & singulis Electoralibus & principalibus dignitatibus, honoribus, ornamentis privilegiis, praefecturis, juribus, superioribus & inferioribus jurisdictionibus, fluminibus, rivis, vectigalibus, conductibus, terra marique, feudis & vasallis, bastardorum accidentibus, Wildfangiis, proprietatibus &c. tradimus ista, & concedimus illi de Romana Caesarea potestate scienter. Cum autem toties ejusmodi investitura concedatur, quoties vel dominus vel vasallus mutatur, veteremque formulam investiturae feudalis religiose servare notum sit, hinc tot juris hujus de bastardis & Wildfangiis confirmationes, feudali investitura testificatae, impraesentiarum apparent, quot Caesarum, Electorumque Palatinorum mutationes contigerunt. Auct. just. caus. pal. part. 1. cap. 3. §. 14. & 15.

VIII.

Argumenta autem, quibus Electoratus Palatini quondam in hoc jure impugnando adversarii, nempe Foederati vicini Proceres & status Imperii, utebantur, sequenti ratione diluebantur. Primum satis certum esse, quod jus hoc in homines proprios & Wildfangios, nec tangat territorialem superioritatem, nec violet eandem, cum hujus Dominis maneat non tantum integrum, supremum loci dominium, jus nempe ordinandi de sacris & profanis, statuta condendi, magistratus creandi, criminalem & civilem jurisdictionem exercendi, quibus juribus Domini localis, etiam homines proprii subiecti essent, eoque nomine, ut reliqui subditi, juramentum Dominis territoriorum praestarent, quamvis ratione personae suae, Domino suo proprietario, ihren Leib: Herrn / ratione conditionis suae ac proprietatis, subicerentur; id accideret tamen sine ulla violatione juris territorialis, ad instar vasallorum, domicilium alibi habentium, & ex causa feudali Domino feudi, fidelitatem, obsequium, aliasve praestationes, vel quid aliud, salvo domini territorialis jure (nisi sint Landsassii) praestantium, ut adeo pro diverso tali respectu, Palatini Wildfangii & homines proprii,

D

uti

utique diversis dominis subesse possint, secundum Jasonem in *L. rogasti. II. ff. de reb. cred. & si certum pet.* quem refert, & sequitur referens apud Gylman. *decis. 46. num. 54.* Huc etiam faciunt verba Herman. Stamm. *de servit. person. lib. 3. cap. 4. num. 2.* quando ait: *hodie igitur qui est homo alterius proprius, de necessitate ejusdem subditus non est, & vice versa, qui est subditus, non semper est homo etiam proprius, ad diversa utriusque suis Dominis tenentur, id quod etiam usus quotidianus docet, unum eundemque hominem Domino alicui ratione glebae, ad agricolationem teneri, alius vero Domini, illius nimirum, sub cujus jurisdictione habitat, subditum esse.* Es ist nichts neues / daß ein Bauer eines Fürsten und Herrn leibeygen Mann / aber eines andern Unterthan seye. Siquidem plus est, subditum esse, & minus hominem proprium, sicuti aliud est, esse subditum, quam vasallum. Confer. Gothofred. *disput. feud. 7. thes. 2.* Schneidewin. *ad §. prejudiciales. 13. & seqq. Inst. de Action.* Non enim servitus personalis, neque sola bonorum possessio sed domicilium & habitatio proprie subditum facit. Andr. Gail. *de arrest. imper. cap. 6. n. 8. & lib. 2. observ. 35. & 36.*

IX.

Pro altero olim, de exercitio hujus juris Wildfangiatus in suis territoriis queritantium gravamine removendo, Palatini reponēbant, licet loca injuria belli tricennalis desolata, & novis hominibus impleta, Palatini Wildfangii augeant, numerum tamen subditorum eosdem diminuere quam minime, cum eundem semper locum subditi in territorio obtinerent, quem Wildfangii Palatini memorati occuparent, quia hi simul certo respectu, territorii Domini subditi reputarentur. Auct. just. caus. pal. p. 1. cap. 6. §. 7.

X.

Ad tertium gravamen a vicinis Statibus obmotum, de ju-

re tam vario in eorundem territoriis Electoratu Palatino acquisito, & libertatem territorii fere absorbente, quam turbare nec Cæsaris quidem, potestati conveniret, Palatini respondebant: Sicuti summæ æquitatis rationi congruum esset, ut suum cuique tribuatur, ita a vicinis Statibus, Domui Palatinæ quoque non debeat invideri jus ipsi quæsitum, quale & eisdem in casu, si tale quid ad eosdem in suo territorio spectaret, non controvertetur. Nec a moribus Germanorum alienum foret, ut unus Procerum & Statuum Imperii, quandoque plus juris, tam in proprio, quam in alieno, altero haberet: cum non omnes Imperii Status, uno eodem tempore, libera territoria essent consecuti. Sicuti enim alii citius, alii serius illa ipsa impetrassent, ita quoque aliis pauciora, aliis plura jura data essent, & multa fisco regio & Imperatoribus adeo reservata, ut subinde huic vel illi impertita fuissent, id quod potissimum inter Primates Germaniæ, Ecclesiasticis accidisset, ceu apparet ex monumentis historiæ germanicæ, apud Christ. Lehman. *in Chron. Spir. lib. 2. cap. 35.* Daniel. Heider. *in discurs. von Reichs-Bogtreyen/ fol. 11. & 72.* Sic etiam ex Imperatoris Wenceslai rescripto constaret, Cæsares quoque, in quibusdam vicinis Palatinorum territoriis, olim retinuisse jus Wildfangiatus, & tandem hoc Serenissimo Electori Palatino cessisse Francofurt. A. 1398. Hoc sine dubio ob eam rationem, quia inveterata observantia Imperii, Palatino hujusq; juri, ejusmodi homines adventantes peregrinos, in tutelam & protectionem suam recipiendi, facultatem jam dudum dederit, quam & Wenceslaus Imperator memoratus sua cessione confirmatam iverit. Auct. just. caus. pal. *part. 1. cap. 3. §. 22.* Ex quibus proclive foret, Electores Palatinos jus suum Wildfangiatus, homines proprios recipiendi, a pristinis temporum ævis jamjam & dudum ante habuisse, quam Vicinorum suorum territoria in presentem eminentiam coaluissent & accrevissent. Burgold. *ad Iust. pac. Westphal. part. 1. discurs. 26. n. 9.*

XI.

Porro fundamento Fœderatorum quarto , ex defectu tituli iusti , & bonæ fidei , contra jura Wildfangiatus adducto , ita Elector Palatinus satisfaciebat , quod , sicuti æquum , ut ille , qui longissimam temporis possessione nititur , hac sola esset tutus , nec ullam aliam tituli rationem reddere deberet , per *L. 3. & 4. Cod. de præscript. 30. & 40. annor.* Balb. *de præscript. lib. 2. part. 3. quæst. 6. n. 2.* ita multo magis ipse tutus esse deberet & securus , cum per secula , longe memoriam hominum excedentia , jus suum possideret , ubi nullus adeo titulus necessarius foret , cum jus tam vetusta ætate , usque inveterato comprobatum , utique loco tituli sufficientis & legitime quæsitum foret , cui adeo tot privilegiorum concessionum , & renovationum , totque investiturarum reiterationum accederent , quæ omnes plus satis firmum juris titulum constituerent , & bonam optimamque fidem ubique proderent . Hinc juri consentaneum esset , ut , qui talem possidendi causam , & titulum haberet , bona nobilissimaque fide ubique possidere præsumeretur , per *L. pen. Cod. de eviction.* nec quicquam in contrarium faceret , controversiam aliquandiu de juris istius usu , in uno vel altero loco intercessisse , tali auctore enim , non oppido alteri jus suum rite quæsitum & stipatum in dubium vocari posse . Auct. just. caus. pal. *part. 1. cap. 6. §. 2. 3. & 4.* Burgold. *ad Instr. Pac. Westphal. part. 1. discurs. 26.*

XII.

Quinto Procerum Statuumque vicinorum querelæ , quod nempe tali Wildfangiatus jure , territoria eorundem absorberentur , Palatini objiciebant falsitatem , cum satis certum sit , in homines proprios , juri Palatino subjectos , non omnia & in primis non sublimiora territorialia jura competere ; sed in iis manere Dominis jus territoriale saluum & integrum , licet quoad varias præstationes , Palatinatui illi essent devincti , hæ conditionem tamen perfo-

personalem duntaxat respicerent : nam qui cum subditis , aliis
 juribus eodem vinculo se obstrinxit , in territorio fortunarum
 sedem fixit , eodem Magistratu & eisdem legibus utitur , ille sine
 dubio subditus permaneret , etsi domino istius loci nec mortua-
 rium , nec censum corporis , & similia præstare teneretur. Auct.
 just. caus. pal. *part. 1. cap. 6. §. 6.* Burgold. *ad Instr. Pac. West-*
phal. part. 1. discurs. 26.

XIII.

Rationes omnes hucusque recensitæ & utriusque in scriptis
 propositæ , nec non ad Comitia Imperii delatæ , testantibus Actis
 Imperii apud Mich. Casp. Londorp. *in contin. actor. publ. lib. 10.*
cap. 67. ansam dederunt Cæsareæ , nec non Suevicæ & Gallicæ
 interpositioni. Londorp. *cit. lib. 10. cap. 72. 71. 70. 69. 68. &*
cap. 74. & seqq. Huic amicæ conciliationi tentandæ , etiam Ele-
 ctor Brandeburgicus accessit , cit. Londorp. *lib. 10. cap. 88. &*
89. & seqq. quæ tractatio præliminaris quoque eo cessit , ut
 suspensione juris Wildfangiatus facta , omnes controversiæ de
 hoc jure obmotæ , transactionis omnimodæ amicabilis decisioni
 fuerint reservatæ. Londorp. *lib. 10. cap. 110.* Nihiloscilicet tamen,
 antequam tota isthæc lis ita sopiri potuit , a verbis ad verbera
 utrinque devenit , quæ primus inflixit Moguntinus : is enim ,
 re adversus Erfordienfes ex animi sententia gesta , exercitum
 vincentem & auxiliis Gallicis bene auctum , Palatinas immisit in
 terras , id prætexens , quod Elector Palatinus oppidum Laden-
 burgum mœnibus nudasset , neq; consensum ejus impetrasset , cum
 tamen ipsi , ceu Episcopo Wormatiensi , commune in oppidum
 dominium competiisset. Isthoc cum Moguntino mox Lotha-
 ringiæ dux hostilia signa coniunxit , fructiferos in Palatinatu agros
 vastans , & magnum ubique terrorem circumferens , frustra in-
 terea Cæsare , ut amicabili via lis tractaretur , præcipiente ju-
 benteque , nec minus Serenissimus Elector Palatinus vim istam
 belli , alia vi repellere , naturali ratione motus , annitebatur. Lon-
 dorp.

dorp. *cit. lib. 10. cap. 113. & 114.* tandem Regum Galliae & Sueciae interventu, compromissoque hisce delato, & secundum formam apud Londorp. *lib. 10. cap. 14.* existentem, suscepto, id effectum est, ut omnis lis, re bene cognita & peruestigata, etiam ad arma usque prorupta, An. 1667. die 17 Febr. Heilsbronnæ fuerit feliciter sopita, atque penitus extincta. Dn. Jac. Wilh. ab Imhoff *in Not. Imp. Proc. lib. 2. cap. 10. n. 25.* Londorp. *in contin. act. publ. lib. 10. cap. 126.*

XIV.

Vtut adeo hoc compromissum, alte memoratis exteris Potentis delatum ab Imperatore & aliis ægre non nihil fuerit acceptum, repræsentatione tamen a Serenissimo Electore Palatino subsæcuta, se eo jure in hoc compromisso usum esse, quo nec privatis fuisset interdictum, in externos compromittere, idcirco eo minus id ipsum eidem invidendum fuisse, potissimum ista controversia contra Instrumentum Pacis Westphalicæ Art. 17. §. 4. 5. & 6. per indirectum obmota. Hujus tuitioni conveniret, omnes ejusdem Consortes implorare, quos inter etiam ambo Arbitri Compromissarii, qui Paci isti Westphalicæ olim, ceu Pacificatores interfuerint, & interpretationem restitutionis factæ, optime noverint. Maxime cum nec foro ordinario Austregarum locus fuerit datus, licet sæpius de eisdem supplicatio sit proposita. Præterea etiam, ad partis adversæ vim eventualiter compefcendam, ejusmodi Arbitris potentibus opus fuisset, ceu rationes hæc ad excusandum in medium congestæ, in scriptis hanc in rem exhibitis a Londorp. *lib. 10. cap. 111.* prolixius extant, Compromissum denique secutum, & Laudum sub die 17 Febr. A. 1667. Heilsbronnæ promulgatum publicatumque habet idem Londorp. *lib. 10. cap. 126.* Ita tamen Sereniss. Electori Palatino jura Wildfangiatus in locis controversis sunt adjudicata, ut eo modo exerceat, ne norma privilegii, & antiqua consuetudo excedatur, nec pro advenis habeantur, qui jam subditi vicinæ ditionis, in alium ejus-

ejusdem vicini locum migrant , ac domicilium solum transfe-
runt, nec subditorum debitis erga Dominos territorii officiis im-
pedimento sint , nec ipsa Dominorum superioritas & jurisdictio
lædatur. Dn. Jac. Wilh. ab Imhoff *in Not. Imp. Proc. lib. 2. cap.*
10. §. 24. & Burgold. ad Instrum. Pac. Westphal. part. 1. dis-
curf. 26. n. 12.

CAP. III.

De Statu Juris Wildfangiatus pacifico, eiusque potioribus effectibus.

I.

POSTEAQUAM superiori in tractatione latius ostensum atque
demonstratum fuit, jus Wildfangiatus Potentissimo Electori
Palatino proprium, extra omnem controversiæ aleam, jam tum
constitutum esse, etiam quoad exercitium in vicinorum terris &
provinciis, nunc ejusdem potiores effectus adducere nobis pro-
posuimus: hos inter primus omnium est, quod vi hujus juris,
certi ministri & officiales constituantur in alieno territorio, quos
Præfectos adventitiorum, *Ausfauthe / Fauthe / Hörfauthe /*
denominant, secundum ipsissima verba Laudi Heilsbronnensis in
versic. quoad jura: ibi constitutionem Præfectorum vulgo *Aus-*
fauthe / qui observant jus mandandi, & vetandi Wildfangis
& hominibus propriis, quoad debita officia & præstationes,
secundum consuetudinem, qua hæcenus talia jura in singulis locis
exercita fuerunt. Ordinationem talium officialium, ad tuendum
jus ejusmodi, in alieno territorio constitutum, ex hisce rationi-
bus cumprimis defenſitant, quod ille, qui hoc jure in alterius
Domini ditione præditus est, non minore facultate pollere de-
beat, quam alius, regale quoddam, vel aliud jus in alieno terri-
torio quæsitum habens, qui quendam saltuarium vel custodem

eo constituit, ut illud jus custodiat, respiciat atque conservet. arg. *L. 16. §. 1. ff. de usu & habit.* Stamm. *de servit. person. lib. 3. cap. 24. n. 11.* Hinc quoad jura jurisdictionalia non inconueniens censetur, ut, in certis saltem casibus & causis jurisdictionem habens, peculiare iudices ordinet, qui in causis illis inter litigantes jus dicant. *Cap. 1. de offic. ordin. in 6.* hinc in causis militarium Magister militum. *L. f. Cod. de jurisd. omn. jud. de contrahentibus annonam, Præfectus annonæ. L. 1. Cod. de offic. præfect. urb.* in causis mercatorum, Præfectus urbi. *L. adiri. 2. ff. eod.* & in causis criminalibus Latrunculatores cognoscebant. *L. solemus. 61. §. latrunculator. 1. ff. de iudiciis.* Ad horum exemplum, ut etiam Dominus in homines suos proprios, alterius in territorio habitantes, Officiales constituat, recte concluditur. Stamm. *de servit. pers. cit. loc.* Horum ministrorum officium potissimum in eo consistit, ut homines proprios, & eorum descendentes, habeant specificè descriptos, mortuos ex albo deleant, supervenientes annuatim addant, ad mortuorum, & aliorum, ad quæ pro more regionis homines proprii tenentur, præstationem, illos fideliter admoneant, contra vim injustam defendant, ne sine Domini sui consensu, aliò suum domicilium transferant, & ut, ne Domino in suo jure aliquod præjudicium creetur, sed ut jus illius crescat potius, sedulo provideant, ceu hæc omnia latius exprimuntur in *der Chur- Pfalz. Lands- Ordnung tit. 8.*

II.

Porro homines proprii novitii, in numerum suæ fortis personarum cooptati, secundò honorarium, quod more fere omnium, qui in societatem vel universitatem quandam recipiuntur, præstat, ipsorum Præfecto, eorundem sollicitudinem & defensionem suscipienti, nomenque in album referenti, cujus quantitas, cum duntaxat in unico floreno, quem receptionis florenum, den *Fashe- Gulden* / usus vocat, consistat, sane exigua est. Confer. *Auct. just. caus. palat. part. 1. cap. 2. §. 4.* hujus etiam in formula, qua rece-

receptio ejusmodi novitiorum hominum propriorum & Wildfangiorum fieri solet, mentio, uti istam describit Joh. Frider. Rhet. *in medit. ad Inst. lib. 1. dissert. 4. §. 16.* hilce verbis: Wann ein Frembder und Einkommender in der Pfaltz / auch andern benachbarten Orten / woselbst Ihre Churfürstl. Durchl. das jus Wildfangiatus haben / sich Jahr und Tag häuslich niedertasset / und keinen nachfolgenden Herrn hat / so kommt des Beampten oder Centgrafens Knecht zu demselben / sprechend: Ich nehme euch im Namen meines gnädigsten Churfürsten und Herrn zum Wildfang an / und begehre von euch den Fasse-Gulden. Dn. ab Imhoff *in Not. Imp. Proc. lib. 2. cap. 9. §. 23.* illum florenum ipsum Laudum Heilsbronnense ver. *quoad jura &c.* quoque nominatim approbavit, quando istam pecuniam pro introitu expressim exigendam concessit. Confer. Londorp. *in contin. act. publ. lib. 10. cap. 126.*

III.

Nec minus Wildfangii isti, etiam in alieno territorio habitantes, Serenissimo Electori Palatino, coram praefectis eo constitutis, tertio fidem promittunt, vel stipulata manu, vel jurato, pro consuetudine cujuscunque loci, quae fidei praestatio non solum palatinis hominibus novitiis, sed etiam passim in Germania aliis hominibus propriis incumbit, ceu refert Besold. *in thesaur. pract. in verb. Leibeigene Leute.* cum ait: *Ex moribus Germaniae non tantum Dominis, in quorum territorio habitant, sed etiam ihren Leib-Herren obedientiam jurant.* At utrique diverso respectu, secundum Jason. *in L. Rogasti. 11. ff. de reb. cred. & si cert. petat.* quem hanc in rem adducit, & sequitur referens apud Gylmann. *decis. 46. n. 54.* Haec fides affe-curata vocatur Dienst-Pflicht / cui non impedimento est, fides homagialis, Huldigungs-Pflicht / quam tanquam subditi, ratione suae subjectionis & domicilii, domino territorii praestant, illam affectionem Hero suo corporis atque personae, als ihrem Leib-Herrn/

Herrn / exhibent, nec absurdum est, unum eundemque hominem diverso respectu, atque diverso jure censerī. Ad alia enim onera & præstationes tanquam subditus Domino territoriali, dem Lands-Herrn / tenetur, ad alia vero jura & præstationes, Domino corporis sui & personæ suæ obstringitur. Nec ideo quis reputatur subditus aliquis, quod juret, sed quia subditus est, ideo etiam juret. Herm. Stamm. *de servit. person. lib. 3. cap. 23. n. 3. & 4.* Unde hæc jura, ad quæ vigore prætitæ fidei, ejusmodi homo proprius Domino personæ est devinctus, a juribus & præstationibus, quæ Domino territoriali cedunt, probe secernit Laudum Heilsbronnensē, extans penes Londorp. *act. publ. lib. 10. cap. 126.* si quando versic. *quoad jura.* hisce verbis istam rem decidit: discrimen fieri debet inter jura personalia in personam seu corpus, & territorialia, ex jure territorii competentia, illis personalibus juribus expressim accensetur juramentum fidelitatis & obedientiæ; sed sine præjudicio homagii Domino territorii debiti præstandi. Hoc ipsum tamen juramentum in hominibus propriis, qui simul subditi & homines proprii in ipsius Domini personæ territorio extant, ab homagio, von der Huldigungs-Pflicht / non differt, dum eo ipso Principi & Domino suo, sub quo habitant, & subjectionem & obedientiam, unterthänig / getreu / geivärtig / und gehorsam zu seyn / juratō promittunt. Stamm. *de servit. person. lib. 3. cap. 23.*

IV.

Pariter quartō corporis censum annum, Leib-Beth / palatini Wildfangii solvere tenentur. Stamm. *de serv. person. lib. 3. s. 1. n. 4.* qui census sæpius exigua obulorum summa præstat, sæpius etiam, & cum primis a foeminis, gallina, aut parte ejusdem, penditur: quæ a tempore eo, quo plerumque dari consuevit, ein Fastnachtshuhn / Herbsthuhn / Pfingsthuhn / Sommerhuhn / vel etiam Zinshuhn / Leibshuhn / & Rauchhuhn / denominari solet. Auct. just. caus. pal. *part. 1. cap. 2. §. 6.* Receptum etenim in Germa-

Germania est, ut præstationes ejusmodi gallinarum, plerumque in signum cujusdam dominii & subjectionis, vel alterius nexus cujusdam fiant, ceu habet Zasius *respons. singul. lib. 1. cap. 3. n. 79.* & Mev. *consil. 2. n. 95.* Vnde etiam palam est, quod cum census ejusmodi, solummodo ratione personæ exigatur, is sine omni Domini territorialis contradictione, in alieno territorio exigi possit. Quicquid enim intuitu conditionis personæ, ejusdemque status solvendum est, id sine dubio Domino & hero corporis atque personæ cedit, nec aliquid commercii cum alterius Domini territorialis jure habet. Quare & Laudum Heilsbronnense hunc censum corporis, nominatim Serenissimo Electori Palatino a suis hominibus propriis, in alieno territorio habitantibus, annuatim exigendum adjudicavit, & inter jura personalia in Wildfangios in alieno territorio degentes, competentia, retulit, in verbis: *& constituendi census corporis in pecunia vel gallinis.* apud Londorp. *cit. lib. 10. cap. 126.* Dn. ab Imhoff *in notit. Imp. Procer. lib. 2. cap. 9. §. 23.*

V.

Quandoque ab hominibus suis propriis & Wildfangiis summe memoratus Elector Palatinus, quinto, operas exigat atque exposcit, quod iterum antiquissimum est, & aliis dominis hominum priorum usitatum. Husan. *de hom. propr. cap. 6. n. 60.* Vnde istud proverbium increpuit: *dieser Bauer ist mein leibeigen Mann / und dahero mir zu frohnen schuldig.* Stamm. *de servit. person. lib. 3. cap. 2. n. 4. & cap. 21. n. 8.* Wehner. *in voce: Leibeigen. & in verb. Allerdienst.* Sed has operas Laudum Heilsbronnense duntaxat ad præstari solitas, & præstantibus tolerabiles, & ut debitis subditorum non impedimento sint, moderatas, restringit. Hæ operæ iterum nihil commune habent cum angariis & operis, quas subditi suis dominis præstare tenentur. Nam aliæ sunt operæ personales, quas Wildfangii & homines proprii Domino suo proprietario, *ihrem Leibz*

Herru / tanquam homines proprii, als Leibeigene / præstant; & aliæ sunt angariæ, & operæ tales, quæ in signum subjectionis, & remunerationem protectionis, a subditis, als von Unterthanen / Domino territoriali & jurisdictionali præstantur. Stamm. *de servit. person. lib. 3. cap. 21. §. 9.* Quamobrem Laudum Heilsbronnensê operas personales, ab angariis & operis subjectionis, notanter distinguit, nisi in quibusdam locis etiam aliter, ratione harum angariarum, transactionibus & conventionibus circa earundem præstationem sit cautum, quo faciunt dicti Laudi Heilsbronnensis in versic. *quoad jura &c.* in fine extantia verba; *nisi in locis, in quibus ex conventionibus aliquid talium est concessum, sicuti circa præterita hæc jura eorumque exercitium observatur, quod transactiones & conventiones inter Serenissimos Electores Palatinos, & Rever. Episcop. Spirenses, diversis temporibus inita, nempe de An. 1491. & de An. 1521. & inter ante memoratam Domum Palatinam & Comitem Falckensteinensem, A. 1538. celebrata disponunt.* vide Laudum Heilsbronn, apud Londorp. *in contin. act. publ. lib. 10. cap. 126.*

VI.

Similiter jus sequelæ, arma indicendi, lustrandique armatos, collectarum sive ordinariarum, sive extraordinariorum, secundum conventiones cum quibusdam vicinis initas, Serenissimo Electori Palatino in homines proprios in alieno territorio viventes sextò competit, ad tenorem cit. Laud. Heilsbron. Confer. Klokus *de contrib. cap. 3. n. 34.* Stamm. *de servit. pers. lib. 3. cap. 24.* Vnde etiam est, quod istæ transactiones & conventiones, quoad dicta jura exercenda, solæ, ceu unicum fundamentum debeant attendi in hominibus propriis, in alieno territorio existentibus. Ast in hominibus proprio in territorio habitantibus, vi superioritatis territorialis non restrictæ, omnia ista jura libere exercentur, quo etiam collimat Rec. Im. de An. 1555. §. 24. Auct. just. caus. palat. *p. 1. cap. 2. §. 9. & 10.* Dn. ab Im-

ab Imhoff. *in notis. Imp. Proc. lib. 2. cap. 9. §. 23.* in verbis: *his quibusdam in locis accedunt angaria & opera, in aliis jura armorum, sequela, lustrandi & similia, hæcque jura non solum in suo territorio exercet, sed etiam in alieno.* Ita tamen ut ubique verba Landi Heilsbronnensis, transactiones, sive recessus atque conventiones, nec non locorum consuetudines præ oculis habeantur. Idem iudicium quoque est formandum, de jure detractionis, quod pariter Dominus hominum priorum dedit, quando homines proprii emigrationem a pristino suo domino obtinere gestiunt. Stamm. *de servit. pers. Lib. 3. cap. 37. §. 5.* Facit huc iterum Laudum Heilsbron. quando detractionem, die Nachsteuer / Domino proprietario / den Leibherrn / expressim assignavit, nisi ubi Dominus territorii jus detractionis speciali privilegio, vel usu adhuc quæsitum habeat. Londorp. *in publ. act. cont. Lib. 10. cap. 126.*

VII. Imo etiam secundum Laudum Heilsbronnense, Electori Potentissimo, pretia manumissionum Wildfangiorum, septimo debentur, id quod etiam constitutioni Imperii *de A. 1555. §. two aber unsere / auch Churfürsten. 24.* consentaneum evadit. Sicuti autem manumissionem hanc, pro pretio secundum modum facultatum determinando, fieri palam est; ita ea sæpe expeditur instrumento manumissionis, eines Loosß Briefß / interveniente, quod documentum vulgo *offranckamentum* barbare vocant, Specul. *lib. 4. part. 1. de serv. ordin. n. 10.* Wehner *in voce: Schleichß Briefe.* Nonnunquam tamen hæc dimissio sub expressa ea reservatione concipitur, quod si manumissus, in domini manumittentis territorium denuo habitare revertatur, iste agricolatio ni priori subiectus esset debeat, mit dem außgedruckten reservat und Vorbehalt / wo über kurz oder lang / er der entlassene / sich wider in das Land häuslich begeben würde / er hinwider nachat & vor / der Leib Eigenschafft zugethan und unterworfen

fen sein solle / Stamm. *de sero. pers. Lib. 3. cap. 32. §. 6.* Hinc est, quod absque voluntate Domini proprietarii, des Leihherrns / ejusmodi dimissio fiat vel minime, per *L. f. ff. de natal. restit.* ubi provisum extat, quod Divus Maximianus, princeps nunquam satis laudatus, persuaderi ab homine proprio non poterit, ut ei, nisi consentiente domino manumissionis beneficium largiretur. Quo etiam respiciunt verba Zassii *Lib. 1. respons. 3.* quando ait: *Sane hominum priorum nexus usque adeo Dominis inviolatus & solidus est, ut, ne a Principe quidem Romano manumittit homo proprius soleat invito domino.* Vnde etiam Longobardorum legibus manumissus homo proprius denarialis vel denariatus ideo fuit dictus, quod jactato coram Rege denario, ex voluntate Domini manumittendus fuerit, Befold. *Thef. pract. verb. leibeigene Leute.* Quod si autem facta permutatione duntaxat, alius homo proprius pro alio datur, non tam fit manumissio, quam hominis proprii in alterius Heri proprietatem translatio literæ de hac re confectæ Germanis, *Schleich-Briefe* / audiunt. Wehner. *in voce: Schleich-Briefe.*

VIII.

Cæterum moribus receptum quoque est, ut ejusmodi homo proprius matrimonium contrahens, cum persona alterius Heri, octavo, pœnam ideo solvat Domino suo proprietario dem Leihherrn / quæ vocatur Ungenossene. Wehner. *observ. pract. vocab. Ungenossen.* Goldast. *rer. alemann. tom. 3. pag. 81.* Licet enim hujus pœnæ nulla mentio injecta sit in Laudo Heilsbronnensi, tamen sub præstationibus secundum consuetudinem ibidem indiguitatis, qua jura talia in singulis locis ergo homines proprios exercita fuerunt, ea comprehendi videtur, in præmium quasi amissæ futuræ prolis, hæc multa, si cum forensi aliqua persona, servitutis & mancipii vinculo obstricta alteri Domino & Hero, sine præscitu Domini homines proprii contrahunt matrimonium, vel ideo obtinet, quia dominus matrimonium ita contra-

contrahentis hominis fructu liberorum videtur defraudatus, & consensus domini neglectus, qualem imputatam inobedientiam, Ungenossame/nuncupant. Wehner. *cit. loc.* & Auct. just. caus. pal. *part. 1. cap. 2. §. 13.* Observantiam tamen & consuetudinem tanquam optimam, hac in præstationis materia magistram, cum primis sequendam esse censemus. *L. 37. ff. de Legib. Klok. de contrib. cap. 10. n. 90.* Wehner. *in observ. pract. voce: Herkommen.*

Mortuarium, nono, in casu hominis proprii mortui, Serenissimo Electori Palatino, secundum locorum consuetudinem penditur, vi hujus juris mortuarium, masculo mortuo, pecorum præstantissimum, das beste Haupt / uxore autem mortua, vestium optimam, das beste Gewandt / das Weidmal / vel Badmal / exigit, nonnunquam alia, certamque pecuniæ summam accipit, hæredibus de eo plerumque transigentibus, quod Germani, das Hauptrecht theidigen / vocant. Quod si vero homo proprius coelebs sit, vel parentibus, liberis, fratribus, sororibus careat, & sine testamento decedat, quod mortalium genus, Hagensstesgen / appellant, tota hæreditas domino acquiritur, alias nec successio testamentaria, nec legitima hominum Palatinatui priorum, legitimis hæredibus denegatur, videatur Chur Pfälzische Landes Ordnung. *tit. 8. Dn. ab Imhoff. in notit. Imp. Proc. lib. 2. cap. 9. §. 23.* & Auct. just. caus. pal. *part. 1. cap. 2. §. 7.* Quod jus ita succedendi jam ab antiquo obtinuisse testis est, Christ. Lehman. *in Chron. spir. lib. 2. cap. 20.* quando ait: Die vierte Beschwerde der Leibeigenen ist gewesen / das ihren Kindern / den Kirchen / oder jemand anderst / oder in andere Weise / von ihrer Nahrung etwas zuverschaffen / und zuvermachen keine Gewalt gehabt / sondern / wann ein Mann gestorben / ist der Herrschaft / das beste Stück Viehe / Pferd oder Ochsen heimgesfallen / welches man denen Erben aus den Stall gezogen / und das hat man Hauptrecht / oder Hauptfall genant.

genant. Hujus mortuarii originem, ad ea tempora referre debemus, quibus conditionem hominum propriorum ortam, sub Clodovæo Francorum Rege supra retulimus, Harprecht. *in tract. Jurid. de mortuar. part. 1. §. 4.* Nec errabimus, si hoc jus Domino proprietario concessum dicamus, ad imitationem illius veteris, apud Romanos vigentis juris, quo patronus liberis, in in certis casibus, succedebat. *tot. tit. Inst. de libert. success. si quidem hos homines proprios cum libertis in quam plurimis comparant juris Interpretes apud. Harprecht. de jur. mortuar. part. 1. cap. 3. §. 5. & part. 2. per tot.* Sed de hoc jure mortuarii Celsissimo Electori Palatino competenti, eo minus dubitandum venit, quo clarius illud ipsum in Laudo Heilsbron. confirmatum conspicimus, in verb. *mortuarium* &c. item: *jus succedendi in bona vocantia.* confer. Laudum Heilsbron. apud Londorp. *in contin. act. publ. Lib. 10. cap. 126.* Dn. ab Imhoff. *in notis Imper. Procer. Lib. 2. cap. 9. §. 23.* quomodo hoc jus mortuarii etiam alibi frequentetur, adducunt Stamm: *de servit. persf. Lib. 3. cap. 22. n. 7.* & Harprecht. *de jure mortuar. part. 1. §. 6. & seqq.*

Similiter decimò, nonnullis in locis, Potentissimo Electori competit jus per suos officiales hominibus suis propriis, in alieno territorio existentibus, tutores. & curatores dandi, inventaria conficiendi, atque rationes exigendi, modo id speciali conventionè, vel transactione ipsi fuerit concessum: nam extra ejusmodi conventiones & transactiones ista jura, ex tenore privilegii Wildfangiatus in alieno territorio vix prætendi possunt, secundum verba Laudi Heilsbronensis extantis apud Londorp. *Lib. 10. cap. 126.* Habet tamen vi juris Wildfangiatus facultatem suos homines defendendi, & contra aliorum iniurias & fraudes tuendi, nec non præcavendi, ne ab aliis vexis & immodicis exactionibus onerentur, unde etiam auxilium protectionis Electoralis majus, quam præstationum onus esse censetur. Auct. just. caus. pal. §. XI.

XI.

Patescit jam ex hisce juribus adductis omnibus, eos homines Wildfangios, quos in alieno territorio fors Potentissimo Electori Palatino proprios, & Domini territorii subditos fecit, duplici jure censerī, hujusque subditos, illiusque homines proprios manere; nec enim absurdus est hicce diversus talium hominum respectus, cum utiq; unus idemq; ut subditus, certis juribus possit subjectus esse, & unus idemque ut homo proprius, ad alia onera teneri. Stamm. *de servit. pers. lib. 3. cap. 23. n. 2.* Vnde etiam est, quod jura, ratione hujus duplicis considerationis, & Domino proprietatis, dem Leibherrn / & Domino territorii, dem Landherrn / in una eademque persona, alienum territorium quoddam inhabitante, competentia, etiam diversimode & distincte in Laudo Heilsbronnenfi fuerit indigitata, atque adjudicata, in cujus rei illustrationem verba Laudi huc facientia adjicere non abs re fuit visum, quae ita sonant: *Quoad jura in ejusmodi proprios homines, ut Wildfangios exercenda, discrimen fieri debere, inter personalia in personam seu corpus, & territorialia ex jure territorii competentia: illa cum proprietate in corpora per privilegium competere, atque ex veteri jure atque consuetudine circa proprios homines de iis statuendum; inde facultatem istos adventitios, atque ex his descendentes, in numerum propriorum hominum recipiendi, & constituendi censum corporis in pecunia vel gallinis, operas prestari solitas, sed ita, ut praestantibus tolerabiles, nec debitis subditorum impedimento sint, moderatas, mortuarium, pecuniam pro introitu, den Tache Gulden / pretia manumissionum, jus succedendi in bona vacantia, detractionem, die Nachsteuer / ubi Dominus territorii hac speciali privilegio, vel usu nondum cessit, juramentum fidelitatis & obedientiae, sine praesudicio homagii Domino territoriali debiti, constitutionem Praefectorum, vulgo Ausfauthe / qui ista observent & exigant, jus mandandi & vetandi, quoad illorum debita, officia, & praestaciones juxta consuetudinem, qua haecenus talia in sin-*

F . gulis

gulis locis exercita fuerunt, relinquenda esse; cetera territorialia jura, que Domini confederati in libello exprimunt, tam que ex causa Wildfangiatus Serenissimus Elector Palatinus se sibi sumpsisse negat, nempe indictiones, ascisias, gabellas, pennisiam pro itineribus filiorum, & elocatione filiarum, in ecclesiasticis & politicis, criminalibus & civilibus, realibus & personalibus, citationem, evocationem, cognitionem, executionem, appellationem, confirmationem contractuum, transactionum, testamentorum, pactorum dotalium & matrimonialium confirmationem, jurisdictionem in hereditate cernenda, jus venandi superius & inferius, forestale, piscatum, hospitaturam, alimenterum prestationem, tam pro hominibus, quam canibus & equis, censum melioramentorum, Advocatiam, affixionem & publicationem Palatinorum edictorum, mandatorum, rescriptorum, jussorum, citationum, metata & hospitacionem, ut & impensas militares, currus & equos pro impedimentis bellicis, judeorum receptionem, & estimationem bonorum, finium & limitum descriptionem, quam cetera ejus generis jura, que adhuc pretenduntur, veluti extra operas personales, angariarum, sequele, arma indicendi, lustrandique armatos, collectarum sive ordinariorum sive extraordinariorum, tutores & curatores dandi, eorumque rationes examinandi, inventaria extra casum bonorum vacantium, conficiendi, ex tenore Privilegii Wildfangiatus seu proprietatis personalis, in territoriis Confederatorum non competere, sed ab iis impostum ex hoc titulo abstinendum esse, nisi in locis, in quibus ex conventionibus aliquid talium est concessum &c. Confer. Londorp. in contin. act. publ. lib. 10. cap. 126. p. 486. & 487. Hæc jam loco speciminis cujusdam, academici exercitii loco, publicæ ventilationi subiecti, publice proposita sufficiant. DEO Ter Optimo, Terque Maximo, de præstito mihi auxilio sint dicte grates immortales atque sempiternæ!

FINIS.

Quod Tibi MAIORVM, Tibi quod PATRIS
 æmula mens sit,
 Ardor continuus, quo petis alta, probat.
 Splendida signa probant studiorum, & strenua
 virtus,
 Ingenii, morum, sedulitatis opes.
 Laudibus es binis dignus, qui talia jungis:
 Ergo Te mancant præmia larga, precor.

Ita

Generosissimo Dn. Respondenti & Autori
 hujus Dissertationis animitus gra-
 tulaturus accinebat

PRÆSES hujus Disputationis.

In laudes iam nolo tuas excurrere verbis,
 Dum Tibi tot docti vota secunda vorvent.
 Ut tamen exhibeam prona criteria mentis,
 En cape, quæ scribit dedita penna Tibi.
 Sis felix! semper bona Te fortuna sequatur!
 Fata Tibi porro prosperiora fluant!

Hæc pauca Generosissimo nec non Doctissimo
 DOMINO RESPONDENTI, Amico
 suo æstumatissimo, gratulab.
 apponere voluit

P. W. Perschbecher, Mœno-Francofurt.
 Opponens.

F 2

Jura

Jura Palatini calamo dum vindice tractas,
 Quidque huic sit proprium, Dulcis Amice,
 doces:
 Non magis ingenii vim magni ostendere posses,
 Quo porro stirpem nobilitare vales.
 Gratulor has laudes: sic præmia magna sequantur,
 Ut magna est virtus ingeniumque Tibi.

Hæc sunt,

GENEROSISSIME DOMINE RESPONDENS,
*quæ gratulabundus addere
 — voluit*

F. H. Hildebrand. Oppon.

Quicquid molitur fortis Leo vincere, vincit,
 Obvia prostermit robore, victa jacent.
 Barbariem, o LOEWEN, victam virtute leonis
 Victas cerno Tibi jure dedisse manus.
 Ergo applaudo Tibi captum gratorque ferarum
 Sic referes Patriæ fercula grata Tuæ.

Hicce Generosissimi atque Doctissimi DOMINI
 RESPONDENTIS, Amici hucusque integerrimi, laudes promeritas reticere noluit,
 insuper de edito hoc singularis eruditionis
 specimine animatus gratulari, sanctaq; omnia
 Eidem apprecari voluit Ipsi semper addictis-
 simus

R. F. ab Humbracht, Moeno-Francofurt.
 Opponens.

ULB Halle

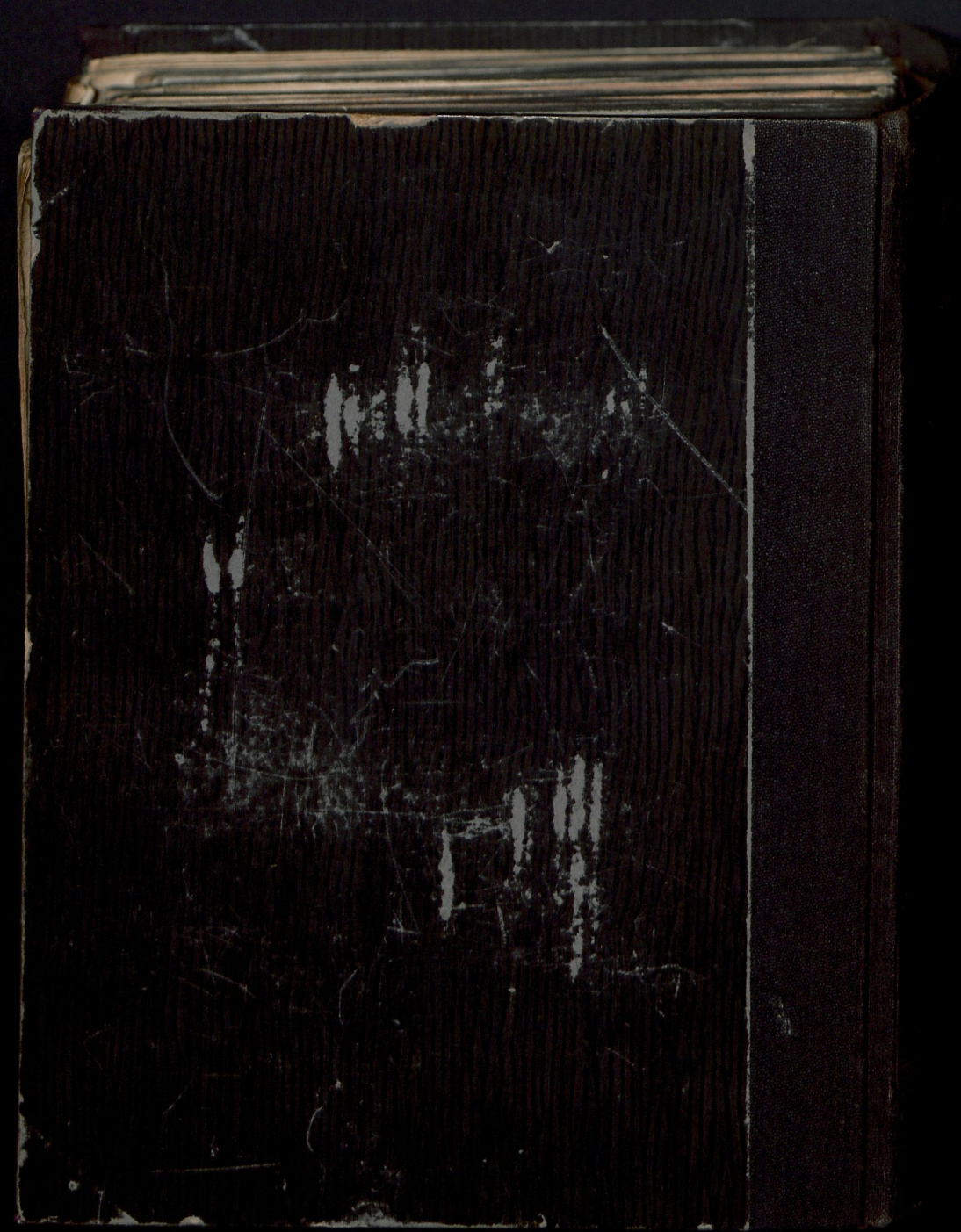
3

002 382 989

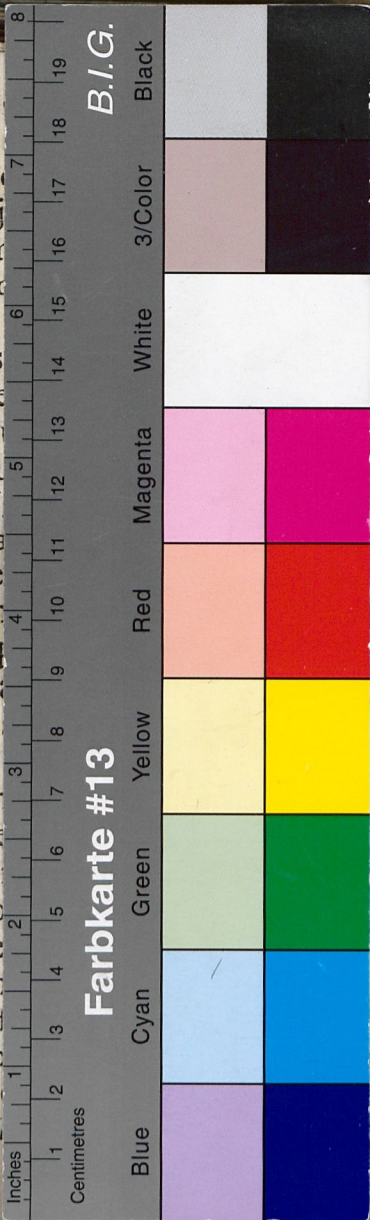

TA → 202

7790

Q. D. B. V.

1717, 3a

IX 20

DISSERTATIO PVBLICA
DE

IVRE WILDFANGIATVS
SERENISSIMO ELE-
CTORI PALATINO

PROPRIO

SVB MODERAMINE

HENRICI HILDEBRANDI, JCTI,
SERENISSIMI DVC. PALAT. SOLISBAC.
NEC NON REIP. NORIC. CONSIL.

ET PROF. PVBL.

IN NORICORVM VNIVERSITATE

D. IX. IVN. MDCCXVII

SOLENNITER VENTILATA

A

FRANCISCO MAVRITIO DE LOEWEN
PALATINO.

ALTORFI

EXCVDIT IOD. GVIL. KOHLESIVS VNIV. TYPOGR.